

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Dat zegt alles

Jansen, Henrike

Citation

Jansen, H. (2016). Dat zegt alles. In *Aries netwerk: een constructicon* (pp. 109-111). Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3213695>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3213695>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

34. Dat zegt alles

Henrike Jansen, Universiteit Leiden

Een argumentatiespecialist die een grammaticale constructie probeert te analyseren. Zegt dat nou iets? Of veel? Het zegt best een heleboel, nietwaar? In ieder geval het nodige. En eigenlijk zegt het ook wel genoeg, nee alles, over een gedeelde belangstelling van Arie en mij voor de argumentativiteit van taal.

Vorig jaar deed ik met een student onderzoek naar het argumentatieve gebruik van ‘Dat zegt alles’ en verwante uitdrukkingen waarbij *alles* vervangen wordt door een ander onbepaald telwoord. Het gebruik van deze uitdrukkingen in argumentatie was mij al heel lang geleden opgevallen. Ik vermoedde dat met een dergelijke uitdrukking de ‘rechtvaardigingskracht’ van een argument kan worden uitgedrukt. Die rechtvaardigingskracht blijft meestal impliciet, en daarom noemen we dit onderdeel van de argumentatie het ‘verzwegen argument’. Maar die rol kan dus ook worden vervuld door de idiomatische uitdrukking ‘dat zegt X’, en in zo’n geval heeft de discussiant de rechtvaardigingskracht van zijn argumentatie zelf geëxpliciteerd (en is het verzwegen argument dus helemaal niet verzwegen).

‘Dat zegt alles’ suggereert een zeer sterke rechtvaardigingskracht: volgens deze uitdrukking is een naar voren gebracht argument zowel relevant, noodzakelijk als voldoende voor de conclusie die de spreker trekt. ‘Dat zegt iets’ ligt op het andere eind van de schaal en geeft het argument een zwakke rechtvaardigingskracht. Maar ook met deze invulling van X wordt gesuggereerd dat de naar voren gebrachte argumentatie in ieder geval relevant is. Dit maakt dat, ook in de zwakkere varianten van X, discussianten met ‘dat zegt X’ de indruk wekken dat de rechtvaardigingskracht

Dat zegt alles

van hun argumentatie vanzelf spreekt. Dit is de eerste retorische functie van 'dat zegt X'. De tweede is dat discussianten hiermee een standpunt kunnen impliceren zonder dit te expliciteren. Het voordeel hiervan is dat ze zich gemakkelijk kunnen onttrekken aan een kritische toetsing van de argumentatie: 'Maar dat bedoelde ik helemaal niet!'

Om dit verhaal over 'dat zegt X' te kunnen presenteren op de SLE-conferentie die vorig jaar in Leiden werd gehouden, moest het, zo zeiden de reviewers, wel taalkundiger worden. Hoe kan de uitdrukking 'dat zegt X' als een grammaticale constructie worden geanalyseerd? Er zat niets anders op dan hiervoor de hulp in te roepen van de collega-taalkundigen, waaronder Arie. Kan het soms nog wel even duren voordat Arie op een e-mail reageert, dit onderwerp had meteen zijn aandacht. 'Dat zegt X', zei Arie, maakt deel uit van de abstractere constructie 'X + [werkwoord van communicatie] + Q', waarbij er verschillende restricties gelden voor X, het werkwoord en Q. Het was zaak om te onderzoeken welke restricties dat zijn.

X blijkt een persoonlijk of aanwijzend voornaamwoord zoals *dat*, *dit* of *het* te kunnen zijn, een onderwerpszin of een zelfstandig naamwoord. Dit betekent dat ook een uitroep als 'Die kleren zeggen alles!' een argumentatieve rol vervult, namelijk als iemand hiermee aangeeft dat deze sollicitant zeker niet voor de functie moet worden aangenomen. Maar X kan niet een eigenaam zijn, want dan vervalt de idiomatische betekenis van de constructie. In 'Jan zegt iets' betekent *zeggen* immers dat Jan klanken heeft voortgebracht. Verder kan het werkwoord *zeggen* vervangen worden door *vertellen*, zoals in 'opkomst vertelt veel'. En door *spreken*, want de uitdrukking 'dat spreekt boekdelen' valt ook onder de grammaticale constructie.

Dat zegt alles

Het laatste element van de constructie – Q – is een kwantificerende uitdrukking, waartoe niet alleen de universele behoren die aan het begin van dit stukje worden genoemd, maar ook existentiële, zoals ‘twee dingen’ (‘Deze statistiek zegt volgens mij twee dingen’). ‘Dat zegt mij een aantal dingen’ vond ik ook via Google. Dat ik nog steeds niet exact weet waar de begrenzing van dit element ligt zegt trouwens ook wel wat, maar ik laat liever even in het midden wat dat dan is.